

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ

وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدُ

مُحَمَّدٌ

زندگی نامه

فاطمه الزهرا
حزرت
علیہ السلام

SSIC

شرکت صنعت فولاد شادگان
(روابط عمومی)

تولد و دوران کودکی

حضرت فاطمه(س) آخرین فرزند پیامبر(ص) وخدیجه(س) است. به اتفاق مورخان، فاطمه در مکه و در منزل خدیجه در محلی به نام زُقاق (کوچه، گذرگاه) العطارین و زُقاق الحجر در نزدیکی مَسعی به دنیا آمد.

بر اساس دیدگاه رایج شیعیان، حضرت فاطمه(س) در سال ۵ بعثت مشهور به سَنَه أَحْقَافِیه (سال نزول سوره احقاف) متولد شد. شیخ مفید و کفعمی سال دوم بعثت را زمان تولد فاطمه(س) دانسته‌اند. طبق دیدگاه رایج اهل سنت، ولادت فاطمه(س) پنج سال پیش از مبعث بود.

در منابع شیعه، روز تولد فاطمه(س) ۲۰ جمادی‌الثانی ذکر شده است. بنا به روایتی که از امام باقر(ع) نقل شده است این نامگذاری از جانب خدا صورت گرفته است. در ادامه این روایت درباره این نامگذاری آمده است که خداوند او را در میثاق (عهد الست و عالم ذر) به علم جدا نمود و از ناپاکی دور داشت.

همچنین بنا بر روایتی که در کتاب ذخائر العقبی (نوشته‌شده در قرن ۷ق) از پیامبر(ص) نقل شده است فاطمه فاطمه نامیده شد چون خدا او و ذریه‌اش را از آتش جهنم باز داشته است.

از زندگی فاطمه در کودکی و نوجوانی گزارش‌های تاریخی کمی وجود دارد. بر اساس گزارش‌های تاریخی، پس از آشکار شدن دعوت پیامبر، فاطمه در برخی موارد شاهد خشونت‌های مشرکان علیه پدرش بود.

علاوه بر این، سه سال از دوران کودکی فاطمه، در شعب ابی‌طالب و تحت فشارهای اقتصادی و اجتماعی مشرکان علیه بنی‌هاشم و پیروان پیامبر اسلام گذشت. فاطمه همچنین در کودکی، مادرش خدیجه را از دست داد.

تصمیم قریش برای قتل پیامبر(ص) خروج شبانه پیامبر از مکه و هجرت به مدینه، و هجرت فاطمه به مدینه همراه با علی(ع) و برخی از زنان، مهم‌ترین رخداد‌های دوران کودکی زهرا(س) بوده است.

خواستگاری و ازدواج

فاطمه(س) خواستگاران متعددی داشت؛ اما در نهایت با امام علی(ع) ازدواج کرد. به اعتقاد برخی پژوهشگران پس از هجرت پیامبر(ص) به مدینه و رهبری جامعه اسلامی، فاطمه(س) به سبب نسبت فرزندی با پیامبر(ص) در میان مسلمانان مورد احترام قرار گرفت و جایگاه والایی یافت. درکنار این مسئله ابراز محبت پیامبر به فاطمه(س) و ویژگی‌های فاطمه در مقایسه با زنان دوره خود موجب شد.

برخی از مسلمانان به دنبال ازدواج با دختر پیامبر(ص) باشند. شماری از بزرگان قریش که زودتر از دیگران اسلام آورده بودند یا از قدرت مالی مناسبی برخوردار بودند از فاطمه خواستگاری کردند. ابوبکر، عمرو عبدالرحمن بن عوف از این افراد بودند. همه خواستگاران جواب ردّ از پیامبر شنیدند. پیامبر در پاسخ به درخواست آنان می‌فرمود: «ازدواج فاطمه امری آسمانی است و نیازمند حکم الهی است.» و در مواردی نیز نارضایتی فاطمه(س) از ازدواج با خواستگاران را مطرح می‌کرد. علی(ع) به سبب ارتباط خانوادگی با پیامبر و ویژگی‌های اخلاقی و دینی فاطمه، علاقه زیادی برای ازدواج با فاطمه داشت؛ اما به گفته مورخان به خود اجازه نمی‌داد از دختر پیامبر خواستگاری کند.

سعد بن معاذ این مسئله را به پیامبر منتقل کرد و پیامبر با خواستگاری علی(ع) موافقت نمود. پیامبر(ص) درخواست امام علی(ع) و ویژگی‌های رفتاری و فضیلت او را برای فاطمه(س) بیان کرد که با رضایت فاطمه همراه شد. پیامبر نیز به امر الهی فاطمه(س) را به ازدواج با علی(ع) درآورد.

علی(ع) مانند دیگر مهاجران، در ماه‌های نخستین پس از هجرت، وضعیت اقتصادی سختی داشت. از این رو به توصیه پیامبر، زره خود را فروخت (یا رهن داد) و قیمت آن را مهر فاطمه قرار داد. مراسم عقد علی(ع) و فاطمه(س) در حضور مسلمانان در مسجد برگزار شد. درباره تاریخ مراسم عقد اختلاف وجود دارد. در بیشتر منابع، سال دوم هجری ذکر شده است.

مراسم عروسی پس از جنگ بدر در شوال یا ذی‌الحجة سال ۲ هجری قمری برگزار شد.

زندگی مشترک با علی(ع)

در گزارش‌های تاریخی و روایی آمده است فاطمه(س) به علی(ع) به گونه‌های متفاوت و حتی در حضور پیامبر محبت می‌کرد و او را بهترین همسر می‌خواند. نقل شده است فاطمه، علی(ع) را در خانه با کلمات محبت‌آمیز و در میان مردم با کنیه اباالحسن خطاب می‌کرد.

در گزارش‌هایی آمده است که فاطمه(س) در خانه با عطر و وسایل زینتی خود را می‌آراست. دوره نخست زندگی فاطمه(س) و علی(ع) با شرایط دشوار اقتصادی همراه بود و در برخی زمان‌ها غذایی برای سیر کردن حسنین(ع) نمی‌یافتند؛ اما فاطمه(س) به وضع موجود اعتراض نمی‌کرد و گاه برای کمک به همسر خود در تأمین معاش، پشم‌ریسی می‌کرد.

فاطمه(س) براساس توصیه پیامبر(ص) تمایل داشت کارهای درون منزل را خود انجام دهد و امور خارج از منزل را به علی(ع) واگذارد.

زمانی که فضه را به عنوان خادم به خانه‌اش فرستاد، نیمی از کارهای خانه را خود انجام می‌داد و نیمی دیگر را به فضه می‌سپرد.

بر اساس برخی از گزارش‌ها به توصیه فاطمه(س) یک روز فضه و روز دیگر فاطمه(س) خانه‌داری می‌کردند.

امام علی(ع) متقابلاً فاطمه را احترام می‌کرد. روایتی که از امام علی(ع) نقل شده است که نه من هیچ‌گاه فاطمه را به خشم آوردم و نه فاطمه هیچ‌گاه مرا به خشم آورد.

در ماجرای درخواست ابوبکر و عمر از امام علی(ع) برای ملاقات با فاطمه(س)، وی خطاب به علی(ع) گفت: خانه از آنِ توست و این زن آزاده‌ای که با تو سخن می‌گوید همسر تو، هر کاری خواستی انجام بده.

فرزندان

منابع شیعه و اهل سنت هم رأی‌اند که حسن، حسین، زینب و ام‌کلثوم چهار فرزند فاطمه و علی هستند.

در منابع شیعه و برخی از منابع اهل سنت از فرزند دیگری برای او نام برده شده که بر اثر آسیبی که در جریان حوادث پس از پیامبر(ص) بر فاطمه وارد شد سقط گردید. نام او مُحَسِّن یا مُحَسَّن ذکر شده است.

مشارکات‌ها و مواضع سیاسی

فاطمه(س) فعالیت‌های اجتماعی و موضع‌گیری‌های سیاسی متعددی داشته است. هجرت به مدینه، مداوای پیامبر(ص) در جریان جنگ احد، حضور در کنار بدن حمزه سیدالشهداء همراه با صفیه خواهر حمزه و عمه پیامبر(ص) در اُحد رساندن آذوقه برای پیامبر در جنگ خندق و همراهی‌اش در فتح مکه از جمله فعالیت‌های وی قبل از رحلت پیامبر(ص) است؛ اما بیشتر فعالیت‌های سیاسی فاطمه(س) مربوط به دوران کوتاه زندگی‌اش پس از رحلت پیامبر است. از مهم‌ترین موضع‌گیری‌های سیاسی وی این موارد است: مخالفت با واقعه سقیفه و انتخاب ابوبکر به عنوان خلیفه پس از پیامبر، رفتن به خانه سران مهاجر و انصار برای اقرار گرفتن از آنان در خصوص شایستگی و برتری امام علی(ع) برای خلافت، تلاش برای بازپس‌گیری مالکیت فدک، خواندن خطبه فدکیه در جمع مهاجرین و انصار، دفاع از علی(ع) در ماجرای هجوم به خانه او، سخنرانی در جمع زنان(مهاجر و انصار) که به عیادتش آمدند و وصیت کردن برای انجام مراسم پس از مرگش به صورت مخفیانه و پنهانی.

به باور برخی پژوهشگران، بسیاری از گفتارها و رفتارهای فاطمه پس از رحلت پیامبر(ص) به نوعی واکنش سیاسی و اعتراض به غصب خلافت از سوی ابوبکر و طرفداران دستگاه خلافت او بود.

وقایع پایان زندگی

در چند ماه پایانی زندگی فاطمه(س) حوادث ناگواری برای او اتفاق افتاد؛ چنانکه گفته شده در این دوره هیچ کس زهرا(س) را خندان ندید.

در گذشت پیامبر(ص)، ماجرای سقیفه، غصب خلافت، مصادره فدک توسط ابوبکر و خواندن خطبه فدکیه در حضور صحابه مهم‌ترین وقایع پایانی زندگی اوست. فاطمه در کنار علی(ع) یکی از مخالفان اصلی شورای سقیفه و خلافت ابوبکر بود؛ به همین دلیل مورد تهدید دستگاه خلافت قرار گرفتند که نمونه آن تهدید به آتش زدن خانه فاطمه است.

بیعت نکردن علی(ع) و مخالفان ابوبکر و تحصن آنان در خانه فاطمه موجب شد یاران خلیفه به خانه او حمله کنند و در این هجوم فاطمه به سبب ممانعت از بردن علی برای بیعت اجباری با ابوبکر آسیب دید و فرزندش سقط شد.

فاطمه(س) پس از این واقعه در بستر بیماری افتاد و پس از مدت کوتاهی به شهادت رسید. در کتاب الاحتجاج سخنانی نیز از او در جمع زنان مدینه که به قصد عیادت به خانه‌اش آمده بودند گزارش شده است که در بردارنده پاره‌ای دیگر از مواضع حضرت و اظهار نارضایتی از مواضع مردم پس از وفات پیامبر(ص) است.

فاطمه به علی(ع) وصیت کرد مخالفانش در نماز گزاردن بر پیکرش و مراسم دفن او شرکت نکنند و از علی(ع) خواست شبانه وی را دفن کند. براساس دیدگاه مشهور، فاطمه(س) در ۳ جمادی‌الثانی سال ۱۱ هجری قمری در مدینه به شهادت رسید. عمر او را هجده سال گفته‌اند؛ اما در روایتی از امام باقر(ع) عمر او ۲۳ سال ذکر شده است.

منبع

دانشنامه مجازی مکتب اهل بیت (ع) <https://fa.wikishia.net>